

بورس انرژی در خلال نمایشگاه بین المللی بورس ، بانک و بیمه (FINEX2013)

هفتمین نمایشگاه بین المللی بورس ، بانک و بیمه (FINEX2013) ، بزرگترین نمایشگاه مالی و سرمایه گذاری خاورمیانه با حضور 296 شرکت داخلی و خارجی در حالی به کار خود پایان داد که در چهار روز برگزاری این نمایشگاه ، در محل دائمی نمایشگاه های بین المللی تهران ، 43 شرکت بورسی و غیر بورسی ، 48 شرکت کارگزاری ، 46 شرکت سرمایه گذاری و لیزینگ ، 6 شرکت تامین سرمایه ، 25 شرکت بیمه ای ، 19 بانک و موسسه مالی و اعتباری و ... حضور داشتند و انواع نشست های تخصصی و کارگاه های آموزشی و تحلیلی در غرفه های مختلف برگزار شد و البته حضور عموم مردم که نسبت به دوره های قبلی نمایشگاه رشد چشمگیری داشت ، هیاهوی این نمایشگاه را بیشتر کرده بود.

اهمیت این دوره آنجا مشخص می شود که از طرفی به گفته ی دکتر حسینی ، وزیر اقتصاد و امور دارایی ، در مراسم افتتاحیه " عملکرد سال گذشته ی بازار مالی کشور به رغم همه فشارها و تحریم هایی که وجود داشت، قابل قبول بوده و براساس بازده سال 2012، بورس تهران با 55 درصد بازدهی بالاترین وضعیت را در دنیا ثبت کرده است." و از طرفی دیگر ، تأکید مقام معظم رهبری بر لزوم حماسه در بخش اقتصادی با توجه به نامگذاری سال جاری ، بار عظیمی را به دوش نمایشگاه هفتم گذاشته بود. نکته ای که بازهم نمایشگاه هفتم را از نمایشگاه های قبلی متمایز میکرد حضور چهارمین بورس کشور ، یعنی بورس انرژی است.

مجری نمایشگاه ، شرکت اطلاع رسانی و خدمات بورس ، اهدافی به شرح زیر برای این نمایشگاه تعیین کرده بود :

- معرفی توانمندی ها و دستاوردهای بازار سرمایه ، پول و بیمه ای کشورها
- ترغیب مردم به پس انداز ، سرمایه گذاری و استفاده بهینه از پول و پوشش ریسک
- معرفی سازکارهای مناسب سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار و کالا
- توسعه فرهنگ سهامداری و سرمایه گذاری
- معرفی محصولات و توانمندی شرکت های حاضر در بورس اوراق بهادار در صنایع مختلف
- معرفی خدمات نوین بانکی در حوزه بازار پول کشور
- معرفی خدمات نوین بیمه ای در حوزه بیمه کشور

حال سوال اینجاست که آیا تمام یا حداقل بیشتر این اهداف در این نمایشگاه پرهزینه محقق شد ؟ نمایشگاهی که از آن در رسانه ها به عنوان یک رویداد مهم در خاورمیانه و اوج تبلور حماسه اقتصادی یاد می شود آیا علاوه بر چهره پر زرق و برقی که در بدو ورود چشم هر بازدید کننده ای را خیره می کند، توانست به همان اندازه هم دانش مالی مردم را افزایش دهد؟

نگاهی اجمالی به شرایط نمایشگاه

در نگاه اول می توان حضور فعال و جدی شرکت های مهم در بازار سرمایه از قبیل کارگزاران بورس، بانک ها، شرکت های بیمه، شرکت های تامین سرمایه، هولدینگ ها، شرکت های نرم افزاری و رسانه های اقتصادی را از نقاط قوت این نمایشگاه بیان کرد . همچنین اطلاع رسانی

درباره غرفه ها چه از طریق سامانه اینترنتی و چه در سطح نمایشگاه به خوبی صورت گرفته بود، اما اختصاص نداشتن هر سالن به یک صنف خاص مثلاً بیمه ها، بانک ها، شرکت های کارگزاری و ... کمی بر سردرگمی بازدیدکننده دامن می زد.

در میان غرفه ها، شرکت های کارگزاری به علت تعدد، بیشتر به چشم می خوردند. همچنین باید اظهار داشت که از نظر اطلاع رسانی در زمینه بورس اوراق بهادار و بورس کالا بسیار قوی عمل کرده و با ارائه بروشورها، سی دی ها، دوره های آموزشی و همچنین توضیحات شفاهی به خوبی توانمندی ها و نقش خود را در بازار سرمایه برای بازدیدکنندگان تبیین می کردند. به علاوه خدمات جدیدی از قبیل معاملات برخط، نرم افزارهای آشنایی با بازار سرمایه و همراه تریدر را برای متقاضیان شرح می دادند

بورس انرژی در هفتمین نمایشگاه FINEX2013

از یک نگاه انتقادی باید گفت که این نمایشگاه برای چون مایی که به دنبال موضوع خاص بورس انرژی بودیم، محلی برای جمع کردن کلکسیون از بروشورهای رنگارنگ بود. با اینکه خیلی از بروشورها حاوی اطلاعات اولیه ای از بورس انرژی بود ولی اگر شخصی خواستار پاسخ گویی شفاهی میشد یا باز به بروشورها ارجاع میافت و یا بایک سری پاسخ های تکراری و غیر تخصصی روبرو می شد! در واقع علیرغم ظاهر شیک و اتو کشیده متصدیان غرفه ها، پیدا کردن یک فرد مطلع برای پاسخ گویی به سوالات تخصصی تر مشکل بود. وضعی که در مورد شرکت های بیمه و در پاسخگویی به سوالات بیمه ای شدیدتر به نظر می رسید.

دوره های آموزشی برگزار شده توسط شرکت ها نیز راهکار مناسبی برای پاسخ گویی به ابهامات ذهنی بازدید کننده ها بود که در خصوص بورس انرژی به نظر میرسد جای کار بیشتری وجود داشت.

همچنین تعداد زیادی از کارگزاران رتبه الف که جواز فعالیت در بورس انرژی را دارند نیز در نمایشگاه حضور داشتند¹ ولی حوزه فعالیت آنها نیز در نمایشگاه بیشتر بر روی بورس کالا متمرکز بود که دلیل این امر را نوپا بودن بورس انرژی، عمق کم بازار و عدم قابلیت مانور در این حوزه بیان می کردند.

جهت گیری شرکتهای کارگزاری در موضوع بورس انرژی در دو قالب کلی قابل تمیز بود:

گروه اول، کارگزاری هایی که بورس انرژی فقط به صورت یک گزینه در بنرهای تبلیغاتی آنها مشاهده می شد و اطلاعات خاصی در بروشورهای آنها در این زمینه به چشم نمی خورد و در گفتگو با آنها نیز فعالیتهایشان را محدود به نیروگاه ها و شرکت های توزیعی که به آنها اختصاص یافته بود بیان می کردند.

گروه دوم، کارگزاری هایی که بورس انرژی را بسیار جدی پیگیری کرده، کارگروهی خاص برای آن تشکیل داده و علاوه بر انجام معاملات شرکت های اختصاص یافته به آنها، در حال ایجاد آمادگی های لازم برای رقابتی تر شدن بورس انرژی در آینده هستند. تا جایی که مسئول کارگروه بورس انرژی یکی از کارگزاری ها از تشکیل تیمی برای ارائه گزارشات تحلیلی از قیمت گذاری در بازار عمده فروشی برای تصمیم گیری در قیمت گذاری در بورس انرژی خبر می دهد و می گوید که در حال طراحی نرم افزاری هستند که با توجه به دیتاهای نیروگاه، قیمت تمام شده کالای برق را محاسبه کرده و بتوان با آن قیمت گذاری را در بورس سریعتر انجام داد.

ب مثل بورس انرژی

از آنجا که یکی از بهترین و شفافترین مکانیزمهای قیمت گذاری محصولات، عرضه آنها در بورس می باشد، در اوایل دهه 80 ایده ی تاسیس بورس برای انجام معاملات نفت طی فرآیندی مشترک میان وزارتخانه های نفت و اقتصاد شکل گرفت سپس با توجه به وجود زیرساخت های موجود در صنعت برق کشور، لزوم راه اندازی بورس برق در ادامه ی توسعه ی بازار برق کشور احساس شد. بنابراین در خرداد 87 شورای عالی بورس با تاسیس بورس برق موافقت کرد. در این بین تشکیل بازاری منسجم برای در برگیری همه ی کالاهای از جنس انرژی و تشکیل بورسی جامع و واحد برای معاملات انواع حامل های انرژی پیشنهاد شد. سپس در اوایل سال 90 شورای عالی بورس تصمیم بر این گرفت بورسی را با محوریت حامل های انرژی ایجاد کند. بر این اساس در جلسه ی 1390/3/30 شورای عالی بورس، راه اندازی بورس انرژی به عنوان چهارمین بورس کشور جهت عرضه محصولات نفت و مشتقات نفتی، برق، گاز طبیعی، زغال سنگ، حق آلودگی و سایر حامل های انرژی را به تصویب رساند؛ سپس طی فراخوانی بورس انرژی با مشارکت 20 درصدی فعالان صنعت برق و نفت، 60 درصدی نهادهای مالی و 20 درصدی عرضه عمومی و با سرمایه 200 میلیارد ریال پذیره نویسی شد.

¹ هم اکنون 40 شرکت کارگزاری دارای رتبه الف هستند که حدود 20 شرکت از آنها توانسته اند زیرساختها و نیروی انسانی لازم را برای فعالیت در بورس انرژی فراهم کنند.

بزرگترین اهداف راه اندازی بورس انرژی ایجاد شفافیت، کشف قیمت، پوشش ریسک عملکرد و امکان نقدشوندگی بالا است و چشم انداز بورس انرژی مرجعیت کشف قیمت حاملهای انرژی در منطقه خاورمیانه می باشد .

بورس انرژی در حال حاضر به 2 دسته ی کلی تقسیم می شود :

1- معاملات برق

2- معاملات حامل های انرژی

به دلیل نقدی بودن معاملات در بورس انرژی فرصت مناسبی برای حضور نیروگاه ها در بورس انرژی فراهم است ؛ در بخش معاملات برق نیروگاه ها و توزیع کننده ها و مصرف کنندگان(عمده) برق مجوز معامله در این بخش را دارند.

بورس انرژی دارای سه بازار فیزیکی، مشتقه و فرعی می باشد. که هر بازار می تواند دارای رینگ های داخلی و بین المللی باشد. بازار فیزیکی شامل سه تابلوی برق، نفت و گاز، و تابلوی سایر حامل های انرژی و بازار مشتقه شامل سه تابلوی قرارداد سلف موازی استاندارد، قرارداد آتی و قرارداد اختیار معامله می باشد.

لازم به ذکر است هدف از ایجاد بازار فرعی ، معامله کالاهایی است که در بازار فیزیکی قابل معامله نیستند.

در حال حاضر در بورس انرژی فقط حامل های انرژی شامل برق، ذغال سنگ و قطران، معامله می شود ؛ یکسری مشتقات نفتی نیز به این تابلو وارد شده تا در آینده نزدیک به رینگ معاملات وارد شود.

همچنین ، در حال حاضر تنها سلف موازی استاندارد در تابلوی شرکت بورس انرژی معامله می شود. تا کنون سلف موازی استاندارد برق پذیرش و معامله شده اما پذیرش سلف موازی استاندارد نفت، هنوز عملیاتی نشده است.

دربخش برق ، بین وزارت نیرو و بورس انرژی توافقات لازم انجام شده و ماهانه 10 میلیارد تومان توسط وزارت نیرو به بورس انرژی تزریق

میشود. این رقم در مقایسه با حجم معاملات برق کشور چندان مطلوب نیست. اما برای شروع معاملات بورس و کشف قیمت، رقم مطلوبی است .

در اطلاعات کسب شده از غرفه بورس انرژی نمایشگاه ، نمکی (مدیر تحقیق، توسعه و سنجش ریسک شرکت بورس انرژی) از تلاش بورس انرژی برای ایجاد تابلوی مخصوص بازار کربن خبرداد و افزود: " درحال طراحی بازار جدیدی به نام بازار کربن برای معامله حق آلودگی در بورس انرژی است که بررسی های اولیه آن به پایان رسیده و گزارش های آن مورد تایید سازمان بورس قرار گرفته و هم اکنون به دنبال مراحل عملیاتی آن هستند. وی لزوم ایجاد این بازار را تحریم های علیه ایران بیان کرد که 5 شرکت ایرانی که حق آلودگی خود را در بورس ICE معامله میکردند در پی تحریم

های جدید از این معاملات کنار گذاشته شده اند. همچنین وی اظهار داشت که هم اکنون فقط کشورهای پیشرفته موظف به اجرای پیمان کیوتو² هستند ولی تا چند سال آینده طبق توافقات جهانی همه کشورها موظف به کاهش آلودگی خود هستند و به همین دلیل بازار کربن باید در بورس انرژی ما هم فعال شود. "

² بر اساس پیمان کیوتو، کشورهای پیشرفته آلوده کننده محیط زیست موظفند یا حجم آلودگی های خود را کاهش دهند یا اینکه از کشورها یا شرکت هایی که آلودگی کمی تولید می کنند، امتیاز کربن خریداری کنند.

درحاشیه ی نمایشگاه هفتم ، حسین حسنقلی پور (مدیر پذیرش و بازاریابی شرکت بورس انرژی) از ورود برق تولیدی 3 نیروگاه جدید ارومیه ، سبلان و قم به چرخه ی معاملات این شرکت خبر داد ؛ همچنین در سخنان خود با اشاره به برنامه های آتی شرکت ، از تلاش های انجام شده برای راه اندازی صندوق انرژی خبر داد که از اعتبارات این صندوق میتوان برای اتمام پروژه های نیمه تمام استفاده کرد که زمینه ی مشارکت مستقیم مردم در بازار انرژی را فراهم میکند.

درحال حاضر بورس انرژی فرصت سرمایه گذاری برای افراد حقیقی را دارا نیست و فقط افراد حقوقی میتوانند وارد معاملات این بورس شوند ؛ شرکت بورس انرژی تلاش میکند با ورود خریداران خرد در قالب برخی از ابزارهای جدید از سرمایه های راکد افراد حقیقی نیز بهره مند شود. یکی از این ابزارها ، انتشار اوراق 10 میلیاردی سلف نفتی است ؛ مزیتی که این اوراق نسبت به اوراق دیگر دارد ، سوددهی این اوراق باتوجه به تغییر قیمت نفت (در صورت ریالی بودن اوراق) و یا تغییر قیمت ارز (در صورت ارزی بودن قیمت اوراق) است. طبق گفته های کارشناسان و پیش بینی های انجام شده ، در صورت مرتفع سازی موانع موجود ، میتوان تا یکسال آینده شاهد عرضه ی این اوراق در بورس انرژی باشیم.

ذکر این نکته نیز ضروری است که با توجه به اینکه توزیع و مدیریت برق همسایگان شمالی ، با ایران بوده و بورس برق در کشورهای همسایه نداریم ، بورس انرژی میتواند نقش موثری در صادرات برق کشور داشته باشد و این ، نشانگر اهمیت وجود بورس انرژی در کشور و منطقه است.

امید است با توجه به عزم تمامی فعالان در سیستم اقتصادی کشور و با توجه به رهنمودهای مقام معظم رهبری و تلاش روزافزون دست اندرکاران این عرصه، شاهد ظهور و بروز نقطه عطفی در کارنامه ی عملکرد اقتصادی کشور باشیم.

گروه پژوهشی اقتصاد انرژی شرق
اردیبهشت 1392